

CONSILIUL PENTRU PREVENIREA ȘI ELIMINAREA DISCRIMINĂRII ȘI ASIGURAREA EGALITĂȚII

СОВЕТ ПО ПРЕДУПРЕЖДЕНИЮ И ЛИКВИДАЦИИ ДИСКРИМИНАЦИИ И ОБЕСПЕЧЕНИЮ РАВЕНСТВА
COUNCIL ON THE PREVENTION AND ELIMINATION OF DISCRIMINATION AND ENSURING EQUALITY

Adresa: Republica Moldova, Chișinău, MD-2004
bd. Ștefan cel Mare și Sfânt nr.180, bir.600
tel.: +373 (0) 22 21-28-07

Адрес: Республика Молдова, Кишинёв, MD-2004
бул. Стефан чел Маре, 180, каб. 600
тел.: +373 (0) 22 21-28-07

DECIZIE

din 21 iulie 2015

**pe cauza nr. 284/15 (grup de persoane vs. Primarul general de Chișinău, dl Dorin Chirtoacă)
privind instigare la discriminare față de femei pe criteriul de sex și vîrstă**

Consiliul pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității, la ședința de deliberare din 21 iulie 2015,

a examinat cauza nr. 284/15 din 30 iunie 2015;

petiționari: Victoria Apostol, Mariana Gălescu, Polina Ceastuhina, Tania Chebac, Gheorghe Lupușor, Ionela Costachi, Arcadie Barbăroșie, Natalia Scobioală, Viorica Tataru, Violeta Gașoi, Domnica Cemortan, Elena Constantinov, Olga Bîtcă, Serghei Ostaf, Diana Guja, Olga Nicolenco, Angela Frolov, Adriana Barilov, Alexandru Lebedev, Vitalie Sprînceană, Elena Leșan, Natalia Duminică, Petru Negură, Cristina Raducan, Irina Gușan, Lilia Strîmbanu, Marina Șupac, Lilia Nenescu, Cristian Ciobanu, Elena Nofit, Daniela Terzi-Barbaroșie, Georgeta Anușca,

reclamat: Dl. Dorin Chirtoacă, Primarul general al Municipiului Chișinău,

cu privire declarațiile sexiste și instigatoare la discriminare față de femei pe criteriu de sex și vîrstă,

au deliberat cu privire la următoarele:

I. Actele de procedură îndeplinite

- 1.1 La data de 30.06.2015, Consiliul a primit și a înregistrat sesizarea colectivă din partea unui grup de cetățeni și cetățence (f.d.1-4), în baza căreia a demarat examinarea cauzei nr. 284/15.
- 1.2 La data de 30.06.2015, reclamatului i-a fost expediată scrisoarea nr. 03/553, prin care i s-a comunicat conținutul plîngerii înregistrate la Consiliu, procedura examinării acesteia și i s-a solicitat să își exercite sarcina probațiunii în termenul stabilit. Astfel, reclamatul urma să prezinte Consiliului, pînă la data de 10.07.2015, informația relevantă susținută de probe pertinente în expunerea poziției sale. Totodată, reclamatul a fost citat să se prezinte la ședința de audieri, planificată pentru 15.07.2015 (f.d.7).
- 1.3 La data de 30.06.2015, prin scrisoarea nr. 03/552, autorii sesizării au fost înștiințați despre faptul recepționării petiției lor, concomitent fiindu-le explicată procedura examinării plîngerii în fața Consiliului. Totodată, au fost citați să se prezinte la ședința de audieri (f.d.5).
- 1.4 Către data limită reclamatul nu a prezentat Consiliului poziția sa.
- 1.5 La data de 15.07.2015 Consiliul a examinat, în ședință publică, sesizarea depusă.

II. Admisibilitatea obiectului sesizării

- 2.1 Obiectul sesizării corespunde cerințelor Art.13 din Legea nr. 121 privind asigurarea egalității și nu ridică excepții de inadmisibilitate prevăzute de Art. 14 din aceeași lege. Reclamatul nu a ridicat excepție de inadmisibilitate.

III. Obiectul autosesizării

- 3.1 Declarațiile sexiste și discriminatorii din discursul de revenire la primărie ale primarului reales al capitalei, Dorin Chirtoacă, făcute publice în cadrul conferinței de presă din 29 iunie 2015 http://www.realitatea.md/dorin-chirtoaca-mul-ume-te-ceta-enilor-pentru-vot-mesajul-special-adresat-zinaidei-greceanii-i-kremlinului_23065.html

IV. Motivele de fapt și de drept

A. Faptele expuse în sesizare

- 4.1 Petiționarele susțin că în data de 29 iunie 2015, primarul reales al capitalei, Dorin Chirtoacă, în discursul său de revenire la primărie, a făcut următoarele afirmații: „Doamnei Greceanii vreau să îi mulțumesc pentru participare. Să o felicit pentru faptul că a avut curajul să se implice în această campanie. Mai rău pentru bărbații din cadrul PSRM și mai departe, de la Kremlin, care s-au ascuns după fusta ei. Trebuiau să iasă în față, așa cum se cuvine într-o asemenea situație. Nu o doamnă care deja la apusul activității, la 59 de ani, la vârsta de pensie – hai, du-te și candidează la primăria Chișinău. Din start era clar că e o problemă. Eu înțeleg când înaintează o doamnă în plină putere de afirmare, și profesională, și personală, cum doriți, și să vină să concureze; iată cum doamna Crudu la Cruzești [...], da, suntem pentru, însă nu atunci când omul este forțat și pus în situația de a candida. [...] Prin urmare, recomandăm și Kremlinului, și socialiștilor măcar să nu fie, să nu comită acte de lașitate de asta, să nu se ascundă după deget sau după fusta unor doamne.”
- 4.2 “Considerăm afirmațiile primarului Dorin Chirtoacă ca fiind sexiste și discriminatorii față de Zinaida Greceanii, în particular și față de femeile din Republica Moldova, în general. Conform afirmațiilor făcute de primarul Chișinăului, femeile nu ar avea ce căuta în politică și nici într-o campanie electorală în calitate de candidate la funcția de primar, pentru că într-o asemenea situație, bărbații ar trebui să se afle în față, așa cum se cuvine. Mai mult, în opinia lui Dorin Chirtoacă, femeile care au o vârstă aproape de cea a pensionării nu ar trebui să candideze pentru funcția de primar, ci doar femeile în floarea vârstei sunt potrivite pentru această funcție. Menționăm că legislația Republicii Moldova nu stabilește o limită de vârstă în exercitarea dreptului de a fi ales, decât vârsta de la care persoanele pot candida, dar nu și vârsta până când o pot face. În plus, o bună parte dintre parlamentarii din Republica Moldova au atins deja vârsta de pensionare, inclusiv și președintele partidului liberal, Mihai Ghimpu (63 de ani) – partid din care face parte și primarul mun. Chișinău, Dorin Chirtoacă. Însă, acesta din urmă nu s-a arătat deranjat de vârsta colegilor bărbați politicieni parlamentari, dar și nici de vârsta unora candidați la funcția de primar al mun. Chișinău, cum ar fi: Oazu Nantoi (67 de ani) și Serafim Urechean (65 de ani). Amintim că vârsta de pensionare în prezent în Republica Moldova este de 62 de ani pentru bărbați și 57 de ani pentru femei. În plus, la nivel internațional există exemple concrete de femei care au trecut de vârsta de pensionare stabilită în Republica Moldova (57 de ani), însă care se află în funcții de conducere atât la nivel local, cât și la nivel guvernamental. Unele dintre acestea sunt: Angela Merkel (60 de ani, Cancelarul Germaniei), Dilma Rousseff (67 de ani, Președinta Braziliei) și Manuela Carmena Castrillo (71 de ani, Primar de Madrid). Aceste exemple demonstrează că viața publică și activitatea politică a unei femei nu se termină la o vârstă de pensionare, iar afirmațiile primarului mun. Chișinău, Dorin Chirtoacă nu au niciun temei legitim la bază. Sunt afirmații stimulate de o gândire patriarhală față de femei și implicarea lor în politică”.
- 4.3 „Considerăm că afirmațiile lui Dorin Chirtoacă, primarul general al mun. Chișinău, contravin: Art. 38 lit.3 din Constituția Republicii Moldova, care garantează dreptul cetățenilor Republicii Moldova cu drept de vot, de a fi aleși în condițiile legii; Art.7 din Legea nr.5 din 09.02.2006 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați, care garantează egalitatea de șanse în domeniul electoral, în activitatea partidelor și a altor organizații social-politice; Art.4 lit. a) din Legea nr.121 din 25.05.2012 cu privire la asigurarea egalității, care interzice promovarea sau practicarea discriminării de către autoritățile publice, în baza criteriilor protejate de lege, printre care și cele de sex și vârstă. Afirmațiile primarului Dorin Chirtoacă contribuie la propagarea stereotipurilor precum că femeile nu ar fi competente și competitive pentru a se afla într-o cursă electorală. Mai mult, o astfel de atitudine manifestată de către primarul Chișinăului contribuie la descurajarea femeilor să se implice în politică. Afirmațiile făcute sunt de interes public, așa cum vizează de facto toate femeile din Republica Moldova. Acest fapt este demonstrat și de reacțiile femeilor față de spusele primarului Dorin Chirtoacă, care s-au

declarat ofensate de sexismul manifestat de acesta și s-au angajat public în semnarea acestei plângeri”.

4.4 În final solicită „constatarea promovării și practicării discriminării în baza criteriilor de sex și vârstă de către autoritățile publice, în persoana primarului mun. Chișinău, Dorin Chirtoacă; Constatarea promovării și practicării sexismului de către primarul mun. Chișinău, Dorin Chirtoacă ; Obligarea primarului mun. Chișinău, Dorin Chirtoacă, să ofere scuze publice tuturor femeilor din Republica Moldova, în special celor care au o vârstă apropiată de cea de pensionare, precum și Zinaidei Greceanii”. (f.d.3 - 4).

4.5 În ședința de audieri, autorii sesizării au venit cu o declarație suplimentară, textul acesteia se expune mai jos “Primarul mun. Chișinău, Dorin Chirtoacă și-a prezentat scuzele pe pagina sa oficială de pe rețeaua de socializare Facebook în data de 30 iunie, ca răspuns la acuzația cu privire la declarațiile sale sexiste și ageiste. Dânsul a făcut următoarea declarație: "dacă am ofensat pe cineva îmi cer scuze, în mod sigur nici prin gând nu mi-a trecut așa ceva, dimpotrivă, mai degrabă am dorit să-i iau apărarea, dar am fost greșit înțeles!". Reprezentând partea petiționară, dorim să declarăm că nu acceptăm scuzele primarului Dorin Chirtoacă, exprimate pe pagina sa de Facebook, din următoarele motive: însăși afirmația - "daca am ofensat pe cineva îmi cer scuze"- demonstrează că Dorin Chirtoacă nu a realizat criteriu principal din actul de a-și cere scuze, și anume recunoașterea ofensării. Faptul că un grup de persoane a subsemnat plângerea depusă la Consiliul pentru Prevenirea și Eliminarea Discriminării și Asigurarea Egalității demonstrează că persoanele în cauză s-au simțit ofensate, iar condiționarea - "daca am ofensat" - arată că primarul Dorin Chirtoacă nu a recunoscut grupul dat ca unul ofensat. Reclamantul Dorin Chirtoacă a refuzat să-și recunoască vina motivînd ca cei/cele ofensați/te nu l-au înțeles corect și i-au scos spusesele din context. Amintim că Dorin Chirtoacă este o persoană publică prin prisma funcției deținute de primar general a municipiului Chișinău, astfel dânsul este responsabil nu doar pentru intenția mesajelor sale, ci și pentru felul în care aceste mesaje sunt recepționate de către publicul larg. Prin urmare, recepționarea mesajelor nu poate fi ignorată și inferiorizată, prin prisma faptului că nu a existat intenția de a ofensa. Dorin Chirtoacă a continuat să promoveze atitudinile și concepții sexiste în mesajele sale de pe rețeaua de socializare Facebook, de exemplu dânsul a scris: "Așadar cum am spus la început, consider că pentru femei trebuie exclus anul de naștere din datele personale trebuie și sa rămîna doar ziua si luna, sa știm doar când sa le felicitam cu ocazia zilei de naștere. Si cu cat mai mulți ani, cu atât mai bine! Femeia nu are varsta, mai ales daca știe sa aiba grijă de ea, daca de ea se are grija si daca are umăr de bărbat pe care sa se sprijine, oricât de puternica ar fi!". Această declarație reiese din presiunea socială la care sunt supuse femeile, și anume sa rămână întotdeauna tinere și frumoase, iar acele femei care nu pot avea grijă de ele, din diverse motive economice, sociale, fizice, etc. oarecum nu sunt femei adevărate, iar femeile care nu-și ascund vârsta prin diferite manipulații cosmetologice de fiecare zi sau speciale, atunci nu sunt apreciate de către bărbați și societate. Prin urmare, Dorin Chirtoacă a redus femeia, prin astfel de declarații, doar la aspectul ei fizic, ignorând inteligența acesteia, personalitatea ei și capacitățile sale profesionale. De altfel, o presiune și blamare la care nu sunt supuși bărbații, în general și cei în vârstă, în particular. Ba din contra, ridurile acestora sunt apreciate ca un semn de înțelepciune și experiență de viață. O altă declarație sexistă pe care Dorin Chirtoacă a făcut-o în mesajele sale este următoarea: "'Totuși, femeia oricât de puternica ar fi, ea s-ar bucura cu siguranța, întotdeauna, de protecția si umărul unui bărbat! ". Această afirmație este sexistă atât față de femei, cât și față de bărbați promovând ideea că bărbații sunt puternici și nu au nevoie de ajutor la rândul lor. Iar femeile oricât de puternice nu ar fi rămân sa fie etichetate ca sexul slab și viața și realizările acestora sunt validate doar prin prezența unui bărbat în viața lor. Amintim că pe teritoriul Republicii Moldova trăiesc femei homosexuale, bisexuale, și transgender homosexuale, care au realizări în viața lor și fără prezența unui partener de sex masculin care să le ofere umărul. În concluzie, nu acceptăm scuzele primarului Dorin Chirtoacă, expuse pe Facebook, deoarece acestea, precum am explicat mai sus, nu sunt bazate pe recunoașterea grupului ofensat, recunoașterea ofensei, și mai mult, continuă atitudinea sexistă. Acceptarea scuzelor din parte primarului Dorin Chirtoacă va avea loc, doar atunci când acesta își va recunoaște sexismul manifestat și își va cere scuze într-un mod public de la femeile din Republica Moldova per general, și Zinaidei Greceanii în particular.” (f.d.3 - 4).

B. Susținerile reclamatului

- 4.6 Către data limită, reclamatul nu și-a onorat obligația de a oferi explicațiile sale în legătură cu faptele care formează obiectul plîngerii, prevăzută de art. 15 alin. (2) și alin. (3) din Legea nr. 121/2012. Consiliul a preluat postarea, făcută în data de 30 iunie 2015 pe pagina sa de Facebook¹. Textul se expune mai jos: *"Nici nu știu cum sa încep... am găsit cum să încep: O idee mai veche a mea pe care am spus-o nu o dată prietenilor, acum am decis să o fac publică: consider că pentru femei trebuie exclus anul nașterii din datele personale din buletinul de identitate și pașaport, și să rămîna doar ziua și luna, sa știm doar când să le felicitam cu ocazia zile de naștere. Și si cu cat mai mulți ani o vom face, cu atît mai bine! Femeia nu are vîrsta, mai ales daca știe să aibă grija de ea, daca de ea se are grija si daca are un umăr de bărbat pe care sa se sprijine, oricît de puternica ar fi! Dar sa le luam pe rînd: din spusele colegilor si din seria de articole și postări pe online, am înțeles ca de la "răul mai mic" am trecut la categoria "misogin"...As vrea sa ne înțelegem corect, nu am avut o asemenea intenție si nici prin gînd nu mi-a trecut sa fac afirmații cu caracter discriminator sau mai grav, misogin. Îmi exprim speranța totuși ca am fost poate greșit înțeles și încerc sa explic. De altfel am încercat sa explic si ieri in cadrul emisiunii "In Profunzime" de la ProTV. Este de neimaginat pentru mine ca femeile sa nu abia dreptul si posibilitatea de a se afirma in administrație, politica sau in oricare al domeniu. Dimpotrivă, cred ca in urmatorii 20 de ani femeile vor detine intaietatea in acest sens, in fata barbatilor. Femeile de cele mai multe ori se dovedesc a fi mai puternice decat barbatii si mai tenace. Daca mai tinem cont de faptul cat de mult au fost discriminate femeile pe parcursul istoriei in cel putin ultimii 2000 de ani si de faptul ca dreptul cel putin de a vota le-a fost oferit in unele state abia dupa cel de-al II-lea război mondial, din cate tin minte de la istorie, atunci putem spune ca recuperarea femeilor de pe urma acestei oprimări milenare dureaza pana in ziua de azi. Sa fie clar, orice om, femeie sau barbat, poate candida la orice varsta, la orice functie daca legea ii permite!Cat tine de cazul concret, ce am avut eu in vedere, era de fapt un reproș in adresa barbatilor din PSRM si de la Kremlin pentru faptul ca au pus in situatie o femeie, careia un aliat al PSRM si simpatizant al mauzouleului lui Lenin, si-a permis sa-i spuna si "baba Zina, da-i de-a noastra" pe deasupra, lucru trecut cu vederea nu stiu cum...M-am uitat la Zinaida Grecianii, atunci cand a facut declaratii despre rezultatul alegerilor. Pe cat de negru, plin de furie si cu spume la gura era Dodon, numindu-ne "raia liberala" si "maidanezi unionisti", pe atat de calma si echilibrata era Zinaida Grecianii, care a avut o reactie adecvata si de bun simt, iar pe fata ei se putea citi o stare de tristete, dar si de eliberare si de usurare, ca a scapat de o povara nu tocmai dorita. Este umila si subiectiva mea parere. Mai mult decat atat prezint cateva din ultimele pasaje din scrisoarea deschisa pe care i-am adresat-o Zinaidei Grecianii in data de 5 iunie, adica aproape o luna in urma, cu practic 10 zile pana la primul tur de scrutin din 14 iunie: "Stimata Doamna Zinaida Grecianii lasand la o parte gramatica, impresia mea sincera este ca va foloseste o gasca de agresivi fara 7 ani de acasa, tot ea - o banda de corupti, desi trebuie si Dvs. sa raspundeti ce este privatizarea Fabrici de vin din Cojusna si cu creditul de la Banca de Economii de circa 100 de milioane lei pentru sotul Dvs., Alexei, de la Fabrica de vin de la Cojusna, care este distrusa si pazita in prezent de un Grivei in cusca cu o capota de "ZIL", in loc de acoperis. V-a folosit Voronin in anul 2005 punandu-va sa candidati la Primaria Chisinau, in 2008 - sa șantajați orasul si sa nu dati agent termic doua saptamani locuitorilor, oamenii inghetand in apartamente si copiii in gradinite, dorind sa obtineti astfel dublarea tarifelor la caldura si apa calda, tot in in 2008 - sa arestati bradul, in 2009 - sa faceti acele declaratii cu folosirea armelor, sa acoperiti crimele de la 7 aprilie si sa tolerati torturarea a sute de tineri nevinovati in comisariatele de politie timp de 3 saptamanii etc. Acum va foloseste si Dodon, punandu-va in situatii jenante de a citi spoturi electorale spuse si scrise gresit in care nici nu credeti (se vede dupa expresia fetei Dvs., ca e cam cu de-a sila ceea ce faceti). Iar Dodon, de frica sa nu piarda a doua oara si sa nu fie "tras" de Moscova si la Moscova, inclusiv de urechi, s-a ascuns dupa fusta Dvs., s-a temut sa candideze si v-a impins pe Dvs. sa pierdeti, ca sa scape de Dvs. pana la urma!La dezbateri o*

¹ Sursa <http://protv.md/stiri/actualitate/dorin-chirtoaca-si-a-cerut-scuze-de-la-zinaida-greceanii-pentru---1025551.html>

sa veniti in cadrul acestor alegeri? V-am intrebat si in anul 2005, tot in cadrul alegerilor pentru Chisinau, intr-o dezbatere la postul de radio "Antena C", pe care tot comunistii l-au distrus, v-am intrebat atunci, Dvs. care faceti parte dintr-o familie de deportati in Siberia la Metalist, regiunea Tomsk, Federatia Rusa, ce ati cautat in UTC si in PCUS, ce cautati Dvs. la Comunisti (PCRM) in 2005? Va intreb si astazi ce cautati la PSRM si la Putin?Sau sufletul Dvs. a fost si el deportat si nu s-a intors nici pana astazi din Siberia?Ori nu va dati seama, ori sunteti folosita, ori sunteti complice!Mai devreme sau mai tarziu vom afla, poate chiar ne veti spune.Ordinea incepe de la cap, de la inima si de la suflet!Scrisoarea este scrisa de mine personal,fapt pentru care semnez, Dorin Chirtoaca Actual si viitor primar de Chisinau 05 iunie 2015". De asememea, la ultima dezbatere la ProtTV, i-am inmanat si l-am rugat personal pe Ion Cebanu, sa-i transmita scrisoarea mea doamnei Grecianii.In ziua de 28 iunie, seara la cateva televiziuni am spus urmatoarele: "Din pacate pentru barbati, cel mai brav barbat din PSRM si de la Kremlin in aceste alegeri, a fost o femeie!"In concluzie ceea ce am vrut sa spun este ca din punctul meu de vedere nu a fost corect ca o femeie, la varsta de 59 ani, varsta de pensie pentru femei, dupa ce a fost Ministru de finante, Prim-ministru al Republicii Moldova, candidat la functia de Presedinte al Republicii, sa fie pusa in situatie de o gasca de lasi si fricosi, agresivi si badarani, corupti, vanzatori si tradatori de neam si tara pe deasupra. Am mai adaugat ca mai devreme sau mai tarziu, probabil, Zinaida Grecianii va renunta la serviciile acestora.Ceea ce au facut socialistii a fost inclusiv sa mearga impotriva modului in care evolueaza in ultimii 10 ani societatea si administratie in toata regiunea si la Est si la Vest, presupun ca in mod constient au facut acest lucru, dorind sa-i faca un rau si sa aleaga o cale mai usoara pentru ei, asa cum am spus si in scrisoare. Este adevarat ca luni, 29 iunie, in cadrul sedintei Primariei Chisinau am facut o afirmatie legata de alegerea a doua doamne in calitate de primari in doua localitati din suburbii si de situatia doamnei Grecianii. Afrimatia cu privire la varsta am facut-o prin prisma mentalitatii, care este totusi de sorginte sovietica, deci nu este vorba atat despre un om in varsta, cat despre o mentalitate inechitabila.Declaratia sexista asa si nu am inteles in ce a constat. Credeti-ma, am cunoscut oameni de 90 de ani mai tineri decat unii de 20 de ani. Sper ca toate aceste afirmatii sa fie intelese prin prisma argumentelor expuse mai sus si sa nu fie scoase din context. Daca am ofensat pe cineva imi cer scuze, in mod sigur nici prin gand nu mi-a trecut asa ceva, dimpotriva, mai degraba am dorit sa-i iau apararea, dar am fost gresit inteles!Asadar cum am spus la inceput, consider ca pentru femei trebuie exclus anul de nastere din datele personale trebuie si sa ramana doar ziua si luna, sa stim doar cand sa le felicitam cu ocazia zile de nastere. Si cu cat mai multi ani, cu atat mai bine! Femeia nu are varsta, mai ales daca stie sa aiba grija de ea, daca de ea se are grija si daca are un umar de barbat pe care sa se sprijine, oricat de puternica ar fi! Hotelosi kak luchshe, a poluchilosi ...ca in Moldova! Acum cine trebuie sa-si ceara scuze, si de la cine?Si inca ceva, asa ca precizare, stiu ca sunt unii care ma vor critica inclusiv pentru cum spun "Buna ziua!", pentru ca nu le va placea tonalitatea, pronuntia sau accentul de "maidanez unionist", dar de fapt dintr-un simplu motiv, pentru ca nu ma suporta, cum nu m-au suportat niciodata, din cauza invidiei, a mediocritatii sau angajamentelor cu semnatura sau pe baza de salariu la altii, toate care da pe dinafara in ultima perioada. Unii si-au facut meserie din superficialitate si scandal, fara documentare prealabila, ceva la modul: "V-am spus ca e rau, v-am spus ca nu trebuie votat, uitati, uitati este si misogin pe deasupra!" Stati linistiti, va cunosc si cunosc la ce va duce mintea, dar fiti siguri nu aveti nici o sansa!Acum, fie cum spune voi, mi-am cerut scuze si mi-am pus cenusa pe cap, chiar daca pur si simplu nu am fost inteles... Treaca de la mine. Totusi sunt curios, chestiunea cu "baba Zina" chiar nu deranjeaza pe nimeni? Au trecut 2 saptamani de atunci, nu 2 zile.. Nu a observat nimeni?Daca ceva e si el proaspat primar. Sau daca suntem din aceeasi tabara se poate si cu insulte?Fatarnicia trebuie scrisa la noi in Constitutie ca trasatura fundamentala a zilelor de azi!Cum se spune prostul nu-i prost destul daca nu-i si fudul ...si fatarnic pe deasupra! Cine se simte cu musca pe caciula sa reactioneze!Iar pe voi cei care ma criticati in mod obiectiv, nu o sa ma supar niciodata, dimpotriva o sa va apreciez si o sa va respect intotdeauna, chiar tin la voi, pentru doar asa miscam Moldova din loc, doar asa o miscam inainte!" (f.d.7 – 8).

V. Dreptul național și internațional relevant

- 5.1 **Constituția Republicii Moldova prin Art. 16 alin(2)** garantează dreptul la egalitate "Toți cetățenii Republicii Moldova sînt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială ; **Art. 38 lit.3** "Dreptul de a fi aleși le este garantat cetățenilor Republicii Moldova cu drept de vot, în condițiile legii".
- 5.2 **Legea cu privire la asigurarea egalității nr. 121 din 25.05.2012 stabilește la Art. 1 alin (1)** "Scopul prezentei legi este prevenirea și combaterea discriminării, precum și asigurarea egalității tuturor persoanelor aflate pe teritoriul Republicii Moldova în sferile politică, economică, socială, culturală și alte sfere ale vieții, fără deosebire de rasă, culoare, naționalitate, origine etnică, limbă, religie sau convingeri, sex, vîrstă, dizabilitate, opinie, apartenență politică sau orice alt criteriu similar. Art. 2 oferă definiția discriminării ca fiind orice deosebire, excludere, restricție ori preferință în drepturi și libertăți a persoanei sau a unui grup de persoane, precum și susținerea comportamentului discriminatoriu bazat pe criteriile reale, stipulate de prezenta lege sau pe criterii presupuse. Art. 3 stabilește că subiecți în domeniul discriminării sînt persoanele fizice și juridice din domeniul public și privat. Art. 4 stabilește la lit. a) drept formă gravă a discriminării promovarea sau practicarea discriminării de către autoritățile publice.
- 5.3 **Legea nr. 64 din 23.04.2010 cu privire la libertatea de exprimare** conține la Art. 2 definiția discursului care incită la ură – „orice formă de exprimare care provoacă, propagă, promovează sau justifică ura rasială, xenofobia, antisemitismul sau alte forme de ură fondate pe intoleranță”.
- 5.4 **Legea nr. 5 din 09.02.2006 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați** prevede în Art.1 următoarele: "Scopul prezentei legi constă în asigurarea exercitării drepturilor lor egale de către femei și bărbați în sfera politică, economică, socială, culturală, în alte sfere ale vieții, drepturi garantate de Constituția Republicii Moldova, în vederea prevenirii și eliminării tuturor formelor de discriminare după criteriul de sex". Art. 2 conține definiția noțiunii de discriminare după criteriul de sex – „orice deosebire, excepție, limitare ori preferință avînd drept scop ori consecință limitarea sau intimidarea recunoașterii, exercitării și implementării pe bază de egalitate între femei și bărbați a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului". Art. 5 alin(1) conține următoarele prevederi „În Republica Moldova, femeile și bărbații beneficiază de drepturi și libertăți egale, fiindu-le garantate și șanse egale pentru exercitarea lor". Art. 6 reglementează accesul egal la ocuparea funcțiilor publice „Conducătorii autorităților administrației publice centrale și locale, alte persoane cu funcție de răspundere sînt obligați să asigure accesul egal la ocuparea unei funcții publice în conformitate cu exigențele profesionale, fără diferențiere după criteriul de sex a candidaților". Art. 7 egalitatea de șanse în domeniul electoral, în activitatea partidelor și a altor organizații social-politice. Art. 8 alin(2) prevede „Orice discursuri și materiale publice care prezintă imaginea femeilor sau a bărbaților în manieră de umilință a demnității lor se consideră inadmisibile și se contracarează în conformitate cu prezenta lege”.
- 5.5 **Programul național de asigurare a egalității de gen pe anii 2010-2015, aprobat prin Hotărîrea de Guvern Nr. 133 din 31.12.2009** stabilește printre scopurile sale din sfera creșterii nivelului de conștientizare publică – „a) stimularea prezentării imaginilor pozitive a femeilor și bărbaților și a statutului, responsabilităților egale în sfera publică și privată ; b) combaterea imaginii sexiste în spoturile publicitare și mijloacele de informare în masă; c) creșterea gradului de conștientizare în rîndurile femeilor și bărbaților, fetelor și băieților privind drepturile omului”.
- 5.6 **Convenția Europeană a Drepturilor Omului**, Art. 14 prevede: „Exercitarea drepturilor și libertăților recunoscute de prezenta convenție trebuie să fie asigurată fără nici o deosebire bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională și socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație”.
- 5.7 **Protocolul nr. 12 la Convenția Europeană a Drepturilor Omului**, Art. 1 prevede interzicerea generală a discriminării: „Exercitarea oricărui drept prevăzut de lege trebuie să fie asigurată fără nici o discriminare bazată, în special, pe sex, pe rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice

sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau oricare altă situație.”

5.8 **Convenția ONU privind eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei**, Art. 2, prevede la lit. f) că „statele părți se angajează să ia toate măsurile corespunzătoare, inclusiv prin dispozițiile legislative, pentru modificarea sau abrogarea oricărei legi, dispoziții, cutume sau practici care constituie o discriminare față de femei”.

5.9 **Observațiile finale ale Comitetului ONU privind eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei (UN CEDAW)**, adoptate la 18.10.2013 după examinarea raportului periodic combinat al patrulea și al cincilea, în pct. 17 – 18 recomandă Republicii Moldova “[...] b) elaborarea unei strategii comprehensive în toate sectoarele axate pe femei și bărbați, fete și băieți, pentru depășirea atitudinilor patriarhale și stereotipurilor bazate pe gen privind rolurile și responsabilitățile femeilor și bărbaților în familie și în societate [...]”.

VI. În concluzie, Consiliul reține următoarele:

6.1 Examinînd materialele dosarului, Consiliul notează că autorii sesizării invocă două capete separate de discriminare, sub formă de declarații instigatoare la discriminare, și anume:

- i. declarațiile sexiste și ageiste ale reclamatului despre femei, bărbați și rolul acestora în politică, pledînd în calitate de persoane interesate;
- ii. declarațiile sexiste ale reclamatului față de femei prin uz de stereotipuri și prejudecăți, pledînd în calitate de petiționari.

6.2 Consiliul stabilește că astfel de exprimări cad sub incidența definiției instigării la discriminare, regăsită în Art. 2 din Legea nr. 121 cu privire la asigurarea egalității, și anume orice comportament prin care o persoană aplică presiuni sau afișează o conduită intenționată în scopul discriminării unei terțe persoane pe baza criteriilor stipulate de lege. În acest sens, Consiliul reține și prevederile Art. 8 alin(2) ale Legii nr. 5 din 09.02.2006 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați, care stipulează că orice discursuri și materiale publice care prezintă imaginea femeilor sau a bărbaților în manieră de umilință a demnității lor se consideră inadmisibile și se contracarează în conformitate cu prezenta lege.

6.3 În continuare, Consiliul reamintește, că atît legislația națională (*art. 15 alin.(1) și art. 19 din Legea nr. 121 cu privire la asigurarea egalității*), cît și practica Curții Europene a Drepturilor Omului (*printre multe altele, a se vedea cauza D. H. și alții v. Republica Cehă par. 82-84, par.177, cauza Chassagnou și alții v. Franța par. 91-92, Timishev v. Rusia par.57*) prevede o regulă specială referitor la sarcina probei în litigiile privind discriminarea, și anume: *sarcina probei trece la reclamat atunci cînd petiționarul prezintă dovezi din care se poate prezuma că a existat un tratament discriminatoriu*. Reieșind din alegațiile expuse în plîngere, pentru a proba instigare la discriminare, petiționarele/petiționarii urmau să prezinte fapte care ar arăta:

- a) un comportament prin care o persoană aplică presiuni sau afișează o conduită intenționată;
- b) în scopul discriminării (deosebire, excludere, restricție, preferință) unei persoane terțe;
- c) pe baza criteriilor stipulate de lege.

6.4 Astfel, Consiliul stabilește că materialele anexate la dosar satisfac sarcina probei impusă asupra petiționarilor, respectiv, sarcina de a proba că aceste declarații nu sînt discriminatorii i-a revenit reclamatului, care, însă, a decis să ignore Consiliul. În lipsa unei justificări rezonabile a reclamatului pentru exprimările făcute public, Consiliul va analiza în cele de mai jos declarațiile, reieșind din probele existente la dosar. Analizei vor fi supuse următoarele declarații:

- d) „Să o felicit pentru faptul că a avut curajul să se implice în această campanie. Mai rău pentru bărbații din cadrul PSRM și mai departe, de la Kremlin, care s-au ascuns după fusta ei. Trebuiau să iasă în față, așa cum se cuvine într-o asemenea situație. Nu o doamnă care deja la apusul activității, la 59 de ani, la vârsta de pensie – hai, du-te și candidează la primăria Chișinău. Din start era clar că e o problemă. Eu înțeleg cînd înaintează o doamnă în plină putere de afirmare, și profesională, și personală” ca fiind

sexistă față de bărbați și femei precum și ageistă față de femeile care au atins vârsta de pensionare și rolul acestora în politică.

- e) „*pentru femei trebuie exclus anul de naștere din datele personale trebuie și să rămâna doar ziua și luna, să știm doar când să le felicităm cu ocazia zilei de naștere. Și cu cât mai mulți ani, cu atât mai bine! Femeia nu are vârstă, mai ales dacă știe să aibă grijă de ea, dacă de ea se are grijă și dacă are un umăr de bărbat pe care să se sprijine, oricât de puternică ar fi*” și
- f) „*Totuși, femeia oricât de puternică ar fi, ea s-ar bucura cu siguranță, întotdeauna, de protecția și umărul unui bărbat!*”, ca fiind sexiste față de femei, prin uz de stereotipuri și prejudecăți.

6.5 Consiliul va da o interpretare a termenilor de “sexism” și „ageism”. După cum Consiliul a explicat anterior prin două decizii², “sexismul” este o formă de discriminare în bază de sex, exprimată prin comportament, atitudine sau condiții despre un gen sau sex ca fiind inferior sau mai puțin competent, sau mai puțin valoros decât celălalt gen sau sex, sau care face uz de prejudecăți sau stereotipuri în prezentarea eronată a imaginii femeii sau a bărbatului, sau a aspectului social al relațiilor dintre femei și bărbați, sau a masculinității sau feminității. Prin termenul “ageism” se înțelege discriminare sau tratament inechitabil pe criteriul vârstei unei persoane. Această formă include modul stigmatizant în care persoanele în etate sunt reflectate în mass-media și în spațiul public, fapt care poate avea un impact mai larg asupra atitudinii publicului față de persoanele în etate. Este important de menționat și faptul că anti-ageismul, denumit de asemenea și interdicția discriminării bazate pe vârstă, prevăzută de Legea 121 cu privire la asigurarea egalității, vine să asigure că nimeni nu pierde din oportunități pe motiv al vârstei sale.

6.6 Consiliul subliniază că reclamatul Dorin Chirtoacă, autorul declarațiilor examinate aici, este politician și persoană publică, deținând totodată și funcția de Primar general al municipiului Chișinău. Deși libertatea de exprimare este una din libertățile fundamentale ale omului, aceasta nu este una absolută. Ea poate și trebuie să fie restrânsă atunci când formele de exprimare a ideii, informației sau opiniei capătă forma unui discurs instigator la discriminare. În special când autorul acestor exprimări este un politician, reacția autorităților de drept trebuie să fie corespunzătoare. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a stabilit, prin soluțiile pronunțate în cazurile pe care le-a instrumentat, că limitele libertății de exprimare a unui politician și persoane publice sunt mai restrânse în comparație cu ceilalți membri ai societății (Erbakan v. Turkey). Spre deosebire de cei din urmă, politicienii trebuie să accepte în mod inevitabil și conștient verificarea strictă a fiecărui cuvânt și a fiecărei fapte, atât din partea jurnaliștilor, cât și din partea publicului și, în consecință, trebuie să dovedească un grad mai mare de responsabilitate (*Leroy v. France din 2 Octombrie 2008; Feret v. Belgium din 16 iulie 2009; Vona v. Hungary din 9 iulie 2013*). Astfel, declarațiile politicienilor care incită la discriminare sau aduc prejudicii oricărui grup social ar trebui să fie descurajate și condamnate. Politicienii trebuie să fie conștienți că ceea ce spun ei au efecte și impact semnificativ, ținând cont de contextul în care se fac aceste declarații.

6.7 Fiind stabilite aceste fapte, Consiliul notează că, referitor la prima declarație, reclamatul a dat dovadă de sexism față de bărbați și față de femei în politică, făcând uz de prejudecăți, despre ceea ce este potrivit unui bărbat în politică și nepotrivit pentru o femeie. În declarația sa, reclamatul umilește imaginea unei femei politician, la care invită publicul să o aprecieze prin prisma sexului și a vârstei ei. Aportul intelectual, realizările în politică, potențialul ca și factor de decizie pentru reclamat nu au nici o valoare pentru că este femeie și a atins vârsta de pensionare. Acceptarea acestei “invitații” ar avea un efect descurajator pentru implicarea și promovarea femeilor în politică. Or, acesta este exact impactul declarației iresponsabile lansate de reclamat. Consiliul nu poate trece cu vederea și faptul că, printr-o singură declarație, reclamatul a comis sexism și față de bărbați în politică, umilindu-i pentru că acceptă drept lider o femeie.

² A se vedea Decizia în cauza nr.108/14 din 28.07.2014, disponibilă online la http://www.egalitate.md/media/files/files/decizie_cauza_108_28_07_2014_depersionalizat_8508578.pdf și Decizia în cauza nr. 048 din 24.02.2014, disponibilă online la http://www.egalitate.md/media/files/files/decizia_cauza_048_radio_plai_7147302.pdf

6.8 Cu privire la următoarele două declarații Consiliul a înțeles că acestea au fost prezentate cu scopul de a "aduce scuze" pentru prima declarație examinată mai sus. Consiliul regretă să constate că reclamatului îi lipsește o înțelegere a limitelor exprimării pentru un politician. Exprimările reclamatului: „[...]pentru femei trebuie exclus anul de naștere din datele personale trebuie și să rămîna doar ziua și luna, să știm doar când să le felicităm cu ocazia zilei de naștere [...]; Femeia nu are vîrsta, mai ales dacă știe să aibă grijă de ea, dacă de ea se are grijă și dacă are un umăr de bărbat pe care să se sprijine, oricît de puternică ar fi; [...] femeia oricît de puternică ar fi, ea s-ar bucura cu siguranță, întotdeauna, de protecția și umărul unui bărbat!” sunt nedemne pentru un politician într-o societate în care peste 52% din populație sunt de gen feminin, potențiali alegători. Prin astfel de declarații, reclamatul a redus femeia doar la aspectul ei fizic, ignorînd inteligența acesteia, personalitatea și capacitățile profesionale ale acesteia. De asemenea, reclamatul etichetează femeile ca fiind inferioare și validează realizările acestora doar prin prezența unui bărbat în viața lor. Astfel de declarații promovează abordările patriarhale în societate, cu tendința de a diminua egalitatea de gen. Consiliul ține să sublinieze că astfel de declarații sunt caduce, care nu se mai regăsesc în discursul unui politician modern.

6.9 Consiliul reiterează că deși libertatea de exprimare cuprinde uneori și declarațiile care deranjează sau șochează, instigarea la discriminare nu se cuprinde de această protecție. Astfel, Consiliul califică exprimările reclamatului drept depășirea libertății de exprimare, instigînd la discriminare.

Astfel, conducîndu-ne de prevederile Art. 1, 2, 3, 4, 8, 13-15 și din Legea nr. 121 din 25.05.2015 privind asigurarea egalității, fiind împuternicit să formuleze recomandări în vederea asigurării repunerii în drepturi a victimei și a prevenirii faptelor similare pe viitor,

CONSILIUL, ÎN UNANIMITATE, DECIDE:

1. Faptele expuse în plîngere reprezintă instigare la discriminare pe criteriul de sex și vîrstă, constituind discurs sexist și ageist, comisă de reclamatul Dorin Chirtoacă, primar general al municipiului Chișinău, după cum este definit în Art. 1, 2, 4 din Legea nr. 121 privind asigurarea egalității și Art. 2 și Art. 8 din legea nr. 5 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați.
2. Reclamatul, Dorin Chirtoacă, va aduce scuze publice prin aceleași mijloace de informare în masă prin care a răspîndit discursul sexist și ageist, folosind următorul text: *"Cer scuze pentru declarațiile mele discriminatorii față de femei și bărbați în politică și cer scuze pentru declarațiile mele sexiste față de femei"*.
3. Reclamatul, Dorin Chirtoacă, va informa Consiliul în 10 zile despre măsurile întreprinse și/sau planificate în vederea executării pct. 2 al prezentei decizii.
4. O copie a prezentei decizii se va comunica părților și va fi făcută publică pe adresa www.egalitate.md.
5. Decizia este cu drept de atac în procedura contenciosului administrativ, conform prevederilor Legii contenciosului administrativ nr. 793 din 10.02.2000.

Membrii Consiliului prezenți la ședința de deliberare:

Doina-Ioana STRĂISTEANU – Membră

Andrei BRIGHIDIN – Membru

Lucia GAVRILIȚĂ – Membră

Ian FELDMAN – Membru